

12. Садковий В.П. Особливості прояву посттравматичних стресових розладів у працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України : автореф. дис... канд. психол. наук / В. П. Садковий. – Харків, 2005. – 19 с.

13. Склень О.І. Психологічні особливості поведінкових стратегій подання стресу в професійній діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України : автореф. дис. ... кандидата психол. наук / О.І. Склень. – Харків, 2007. – 22 с

УДК 159.9

Потапова С.М., старший лаборант кафедри інформаційної безпеки ХНУВС, здобувач Української інженерно-педагогічної академії

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОГНОЗУ НАДІЙНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ОВС

Професійна діяльність керівника ОВС вимагає як здібності підтримувати свою працездатність на високому рівні (витривалість), так і швидкості реагування. Саме це визначає необхідність вживання прийомів саморегуляції психічних станів, які заважають надійності діяльності.

Ключові слова: надійність професійної діяльності, саморегуляція, психічний стан.

Профессиональная деятельность руководителя ОВД требует как способности поддерживать свою работоспособность на высоком уровне (выносливость), так и скорости реагирования. Именно это определяет необходимость применения приемов саморегуляции психических состояний, которые мешают надежности деятельности.

Ключевые слова: надежность профессиональной деятельности, саморегуляция, психическое состояние.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження пов'язана з необхідністю забезпечення якісної професійної діяльності фахівців, які працюють в умовах різного рівня складності і напруженості. Професійна діяльність пожежників здійснюється в екстремальних ситуаціях: висока температура, угарний дим, велика небезпека отримати травму, загроза життю. Специфіка праці, що здійснювалась в надзвичайних умовах приводить до виникнення у працівників негативних змін в психіці особистості. Вони можуть трансформуватися в посттравматичні стресові розлади, глибина і частота прояву яких залежить від рівня стресогенності, тривалості і масштабів надзвичайної ситуації та від індивідуально- психологічних особливостей сприйняття її учасниками тих подій. Необхідно проводити психологічну корекцію посттравматичних стресових розладів та забезпечувати заходи з їх профілактики [2]. Професійна діяльність керівника ОВС потребує як здатності утримувати свою працездатність на високому рівні (витривалості), так і швидкості реагування. Саме це визначає необхідність застосування прийомів саморегуляції психічних станів, що перешкоджають надійності діяльності. По кількості ситуацій, що вимагають швидкості реагування, різні види професійної діяльності істотно розрізняються. На надійність діяльності працівника оперативних підрозділів пожежної охорони в значній мірі впливає швидкість реагування. Разом з тим за

даними фізіології праці і спорту швидкість і витривалість це незалежні якості, що забезпечуються антагоністичними механізмами аеробним і анаеробним. Показано, що люди у яких домінує один з них, більш надійно працюють або в ситуаціях, що потребують швидкості, або в ситуаціях, що вимагають витривалості [3].

Очевидно, що на психологічному рівні розвитку швидкості і витривалості сприяють різні, можливо протилежні стани, індивідуальні особливості та умови професійної діяльності людини.

Усі психічні явища по тривалості збереження можна розділити відповідно до категорій: «властивість» і «стан». Властивості людини можуть зберігатися роками або протягом усього його життя. Можна виділяти придбані й уроджені властивості. Стан в основному пов'язаний з оборотними змінами психіки. Але діапазон їхнього збереження досить широкий. У крайніх варіантах стани підрозділяються, як правило, на перманентні, триваючі тижні і місяці, і оперативні, тривалість яких вимірюється секундами, максимум – годинами. Відповідно до цього, можна виділити довгострокові, поточні й оперативний прогнози надійності професійної діяльності.

Довгостроковий прогноз зв'язаний, в основному, з відповіддю на питання чи є сприятливими природні властивості людини надійному, багаторічному виконанню професійної діяльності визначеного виду?

Поточний прогноз відповідає на інше питання: чи сприяє перманентний стан людини надійності його роботи в доступному для огляду майбутньому?

Оперативний прогноз повинний дати відповідь на питання: чи відповідає оперативний стан людини готовності надійно працювати в найближчі хвилини або години?

Іншими словами, для прогнозування необхідно, в основному, визначити які якості, які перманентні та оперативні стани у даному випадку сприяють надійності роботи, що потребує швидкості реагування, а які – надійності діяльності, що в більшому ступеню, забезпечується витривалістю.

Психодіагностичні оцінки вищевказаних станів та особливостей можуть використовуватися: для урахування та корекції станів різної тривалості, в процесі профорієнтації, відбору до конкретного виду праці і індивідуалізації професійної діяльності. Індивідуалізація припускає розробку варіантів індивідуального стилю діяльності, що визначаються, в основному, індивідуально-зручним характером розподілу фізичного та інтелектуального навантаження.

Висновки. Відповідно до вищевказаного, мета дослідження передбачала відбор найбільш оперативних методик та інформативних показників оцінки станів та якостей особистості, що відносяться до різних рівней.

У дослідженнях Г.С. Никифорова було показано, що основними показниками надійності практично будь-якої професійної діяльності є: самоконтроль, професійна відповідальність, почуття обов'язку, дисциплінованість, самооцінка, воля та самовладання [1].

ЛІТЕРАТУРА

1. Никифоров Г. С. Надежность профессиональной деятельности / Г. С. Никифоров. – СПб. : Изд-во С.- Петербург. ун-та, 1996. – 176 с.
2. Садковий В. П. Особливості прояву посттравматичних стресових розладів у працівників пожежнорятувальних підрозділів МНС України : автореф. канд. психол. наук. : спец. 19.00.09 / В. П. Садковий. – Харків, 2005. – 20 с.
3. Чесноков В. Б., Суворов Г. Б. Психологический комплекс экспресс-прогноза надежности профессиональной деятельности различной специализации и квалификации // Теоретические и прикладные вопросы психологии, Ч.11, Прикладные проблемы психологи / В. Б. Чесноков, Г. Б. Суворов. – СПб. : Изд-во С.- Петербург. ун-та, 1995. – С.20–30.

УДК 159.9.019

Приходько І.І., к. психол. н., с.н.с., начальник науково-дослідного центру Академії внутрішніх військ МВС України

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДЛЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ПОНЯТТЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Представлений концептуальний підхід для систематизації поняття психологічної безпеки людини, обґрунтовані основні структурні елементи системи психологічної безпеки людини.

Ключові слова: психологічна безпека людини, екстремальні види діяльності.

Представлен концептуальный подход для систематизации понятия психологической безопасности человека, обоснованы основные структурные элементы системы психологической безопасности человека.

Ключевые слова: психологическая безопасность человека, экстремальные виды деятельности.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві існує чітко певна потреба соціальних груп, держави, всієї світової спільноти в системі глобальної безпеки як для власного збереження і розвитку, так і для збереження життєво важливих об'єктів і цінностей. Сьогодні концепцію і стратегію національної безпеки держава будує, спираючись на захист національних інтересів країни, захист прав її громадян. На наш погляд, конкретне наповнення концепції і стратегії національної безпеки можливо через її розробку на мікрорівнях, зокрема створення системи психологічної безпеки (ПБ) особового складу, задіяного в екстремальних видах діяльності, яка є найважливішою умовою збереження його здоров'я і життя. Проте наукові дослідження з даної проблеми практично відсутні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведений аналіз наукової літератури показав, що у вітчизняній психології безпека не була предметом самостійного психологічного дослідження. Українські науковці вивчали інформаційну безпеку, психологічні та психофізіологічні аспекти безпеки праці, життєдіяльності людини та особистої безпеки (В.М. Богуш (2005), М.Й. Варій (2007-2010), І.П. Пі-